

Sembery Gábor

Az utolsó vándor

Amikor még egészen kisgyerek volt, karjait feje fölött összefonva hintáztatta magát kiságyában. Később a „ringatózás” helyett sétálni kezdett..., de ne szaladjunk ennyire előre, mindent sorjában.

Nyáry Zsombor átlagos kislány volt – vékony gyerektelte a megfelelő ütemben fejlődött, feje kerek, haja homlokán egyenesre vágott, hatalmas, kék csillagszemű álmodozó, mindenre nyílt ártatlansággal és kissé bandzsán tekintettek a világba. Már ekkor sokat szemlélődött; különös világa, mintha valami távoli élet folytatása lenne. Emlékezett születésére.

Zsombor öt éves korától kezdve, míg a többi gyerek mackókkal, autókkal és kis konyhákkal játszott, térképeket nézegetett. Később, amikor iskolás lett, miután befejezte leckéjét, szobájában széthajtogatott egy Budapest-térképet a padlószőnyegre, és elmerült az utcák labirintusában. Egy alkalommal különösen hatalmas darabra bukkan, ami az egész padlót betérítette, és csak úgy tudta tanulmányozni, hogy rajta térdelt és mászott – úgy érezte, repül a város felett.

Nyolc éves korára Budapest összes utcáját, terét és parkját kívülről ismerte. Egy tavaszi kora délutánon, mikor véget ért a tanítás, Zsombor kilépve az iskola kapuján, a parkon keresztül hazaindult, de a sarkon elgondolkozva megállt, és az ellenkező irányba eredt.

Hogy némi magyarázattal szolgáljak Zsombor különösnek tűnő viselkedésére, e helyütt zárójelet kell nyitnom: (Nyáry Zsombor az elmúlt rendszer zűrzavaros végén volt gyerek. Apja aluliskolázott volt anyjához képest, ami némi feszültséget okozott a család életében – a külvárosi munkások íratlan törvénye szerint becsületesen ivott, ami nem erősítette ingatag lelkiállapotát, így sűrűn töltötte meg a panellakás egyenszobáit hangos vitatkozás zengése. Zsombort soha egyik szülője sem szidta le vagy ütötte meg, mégis a sok kiabálás kikezdte ártatlan világát, ezért először a ringatózás kellemes monotonitásába menekült, később, mikor már önállóan kiléphetett a lakótelep zárt életébe, sétálni kezdett, és a ringatózás közben felmerülő képeket felváltotta a bolyongás alatt tapasztalt ismeretlen.)

E kis intermezzo után térjünk vissza a tavaszi délutánba, amikor is Zsombor elindult a kertváros girbegurba utcáin. Kék csillagszemével belepislogott a napba, ami láthatatlan sugarakat kacagva válaszolt, és akkor feltűnt előtte a világ. Hátitáskája húzta a vállát, de ezt az apró kellemetlenséget feledtette a felfedezés magányos öröme.

Ránézett „hétzenés” karórájára, éppen egy óra tizennyolc perc volt, neki pedig négyre kellett hazaérnie, még anyja előtt, hogy együtt tanuljanak (Zsombor nem volt különösen jó tanuló, de ha összeszedte magát, oda tudott figyelni, azonban amiket a tanárok erőltettek rá az iskolában, egyáltalán nem érdekelték), tehát legalább két órája volt, beleszámítva a hazautat is.

Boldog volt, szíve szaporán vert, szeme csillogott a különös érzéstől. Senki nem zavarta, arra ment, amerre kedve vitte, benézett a kertekbe, figyelte a kerítések vibrálásában futkosó fényt, meghallgatta a kutyák ugatását, elnézte a háztetők és kémények titokzatos világát.

Ahogy elérkezett egy-egy kereszteződéshez, megállt, elolvasta az utcatáblát, megvizsgált minden szétágazó utat, majd hagyta, hogy érzései, ösztönei mozdítsák lábait a megfelelő irányba.

A legkülönösebb az volt a kóborlásban, hogy mindig tudta, merre jár, hiszen oly sokáig tanulmányozta a térképeket, hogy beleivódott elméjébe. Úgy érezte, eddig madártávlatból, fentről, a levegőből látta a várost, és most, egy bátor ugrással lent teremt a megragadható valóságban, ahol szagolhatja, érezheti az utcákat, kerteket, bokrokat és fákat, talpa alatt az aszfalt kemény simulását.

Ezen a napon más volt hazatérni, leckét írni, még szülei veszekedése is valótlannak tűnt. Tanulás után azonnal elővette a Budapest-térképet, és megnézte, merre járt, végigkövette délutáni barangolásának útját „fentről” is, és emlékeztében hozzáidézte a valóság képeit. Kimerülten feküdt le, de izgatottan gondolt a következő napra, és forró bizsergés áradt szét testében az elalvás utolsó pillanataiban, mikor elképzelte, hogy tanítás után újra elindul a tekervényes utcákon.

Másnap nyughatatlanul fészkelődött az iskolapadban, alig várta, hogy véget érjen a délelőtt. Még az is megfordult borzas fejében, hogy egyszerűen ellóg az utolsó óráról, de féltékenysége és kötelességtudata visszatartotta. Mikor végre kicsengettek, villámsebességgel pakolta el könyveit, füzeteit, felpattant és kiszaladt a teremből, végigfutott a folyosón, és boldogan lökte ki az iskola fémkeretes kapuját.

Hónapokba telt, míg bejárta a környéket, s mikor már minden utcát, teret és udvart ismert, egyik délután felszállt egy trolira, és elutazott pár megállót. Az új terep új élményeket hozott, és Zsombor ráébredt: a világ végtelen.

Mikor középiskolás lett, egy másik kerületbe járt, és már az iskoláig is utaznia kellett, így újabb távlatok nyíltak. Tanítás után egy távolabbi kiindulóponttól kezdett kóborolni, és a város újabb szeletét falta be. Ahogy idősebb lett, már nem kellett négy órára hazamennie – megnyílt számára az idő kapuja.

Évekig járta magányos útját, míg egyszerre rádöbbsent, minden utcában járt, minden körutat megismert, az összes közlekedési eszközzel végigutazta a teljes távot, végállomástól végállomásig. Ekkor elhatározta, hogy mindent megnéz újra sötétben is, és újrakezdte hosszú vándorútját a városban. Minden máshogy hatott, mint nappal, egészen új dimenziók nyíltak a sejtelmes esti megvilágításban. Egyes utcák komorabbak, félelmetesebbek lettek a halovány éjszakai közvilágítás sárga magányában, míg a belváros felújított lámpaoszlopai díszes ragyogásba öltöztették a még éjjel is nyüzsgő utakat. A külvárosi házak sötétben

hallgattak, és valami nagy nyugalom áradt a számtalan egyforma, vak ablakból, a város szívében pedig rendíthetetlenül álltak a büszke házak fényköntösükben.

A legkülönösebb a hajnal volt; mindenhol kéken derengett elő, valahonnan az ősidők távoli misztikumából, és először a madarakat ébresztette, aztán hazaküldte a macskákat, s csak ezután keltette föl az embereket a kávé illatával. Van egy pillanat, amikor még mindenki alszik – a későn fekvők már elnyugodtak, a korán kelők még nem ébredtek föl; Zsombor ezt az időszakot szerette leginkább, ilyenkor érezte, hogy egyedül ő létezik, rajta kívül nincs mozgás, az életet még nem lehelte elő a nappal.

Ezután az évszakok változását figyelte meg: nyáron izzad a város, az aszfalt tehetetlenül árasztja magából a forróságot, és a peremváros növényei tikkadtan próbálnak levegőhöz jutni. Csak az est hoz némi enyhülést, ilyenkor a lakótelepek ablakai tárva, mindenhonnan beszélgetések foszlánya szakad ki, és jólesik a hideg sör egy kerthelyiségben.

A legszebb az ősz, mikor a nap még aláhullajtja sugarait az égből, de már nem égeti oly forrón a várost, és elkél egy könnyű szvetter. A fák vörösarna levelei között szimfóniát játszik a fény, megkergeti egy hűvös fuvallat, és a körúton színesen táncolnak az esernyők, ha megered az eső. Aztán jönnek a ködös-hűvös reggelek és a homályos, levélszagú délutánok – lassan beköszönt a tél.

Az autók fekete sárrá tapossák a havat, de a külső kerületekben fehéren ragyog, s a mogorva emberek bosszankodva törnek át a buszmegálló felé. A napfény élesen csúszik meg a jeges járdákon, és megcsillan az ereszekon csimpaszkodó jégcsapokon.

Felsóhajt a szív, mikor megérzi a tavasz illatát a hosszú tél után. Lassan ébred a föld, felenged a fagyból, rügyek pattannak, fellélegzik az élet, és az ég esővel áldoz. Végül virágokkal díszítik magukat, és leveleket öltenek a fák, rovarok születnek, rajzanak ki a vizekből, a gubókból, levetik vastag, torz ruhájuk, szárnyaikat próbálják, s messze szállnak az égbe – újrarendül a létforgatag kereke.

A megfigyelések tapasztalataihoz végül hozzákapcsolta érzéseit. A legelső benyomások sorra változtak át, és egyre finomabb árnyalatokat öltöttek szívében, mikor ismét ellátogatott ugyanarra a helyre. Különös volt, hogy egy elhagyott utca nappal nyomasztó, kihalt csupaszága hogyan változott nyugodt csenddé éjjel, vagy egy sürgő-forgó, barátságos tér hogyan alakult fájdalmasan magányossá és félelmetessé estére.

Minden meghívást elfogadott, hogy még közelebb juthasson a valósághoz, s így behatolhatott a házak belsejébe, a zárt kapukon túlra, körfolyosók intim világába, végül még beljebb: lakások legmélyebb személyes létébe. Előítéletei eloszlottak, mikor belülről nézett ki az utcákra és közterekre, és beelátott az ott élők életébe. Érzékei kiélesedtek, és tudta, melyik utcasarkon merre kell kanyarodni, melyik utcát kell elkerülni bizonyos napszakokban, s melyik biztonságos.

Aztán elköltözött otthonról, és belépett a teljes szabadság állapotába. Nem kellett többet megfélemlenie az otthoni elvárásoknak; ha ahhoz volt kedve, napokig nem ment haza. Ez idő tájt indult el az országban. Egy nyári reggel kiment a vasútállomásra, és jegyet váltott a legközelebb induló vonatra, aminek egy Pest melletti település volt a végállomása. Érdeklődése határtalan volt, figyelmesen beba-

rangolta a főváros környékét is; harminc-negyven kilométernyire minden hegyet, dombot, erdőt és rétet bejárt, megismerte a falvakat és tanyákat. Megtanulta, hol kell belépni egy faluba, hogy ne támadják meg a helyi keménylegények, és ne tépjék meg a kutyák.

Én egy tavaszi délutánon ismertem meg Zsombort, amikor a nap erejét még elfújta a tél hűvös lehelete. Az ég fényeskék volt, és mi késő estig sétáltunk a kerületben, Zsombor pedig lassan és óvatosan mesélte el a legfurcsább történeteket, amiket kóborlásai közben élt át, kiszínezve fantáziája és vágyai fékezhetetlen képeivel. Teljesen rábíztam magam, hagytam, hogy vezessen az utcák labirintusában. Szivarra gyújtottam, figyelmes elmével hallgattam a különös világ kibomlását, és lelkünk találkozott az ürességben.

A raktáros

Megint munkás lett. Az óra hajnalban szakítja ki rémült álmából. Idő nincs még egy kis szunyókálásra, azonnal kell kipattannia a takaró alól a fáradt világba. Víz, kávé, fűz, üritkezik, műanyag dobozba pakolja ebédjét, és kilép a sötét téli reggelbe.

Az utca narancssárga lámpafénybe burkolózik, és csak a szél rázza a fák meztelen ágait. Az emberek fekete kötött sapkákban, zsebre dugott kézzel topognak a megállóban. A buszon kedvetlen munkások gubbasztanak vagy csimpaszkodnak fáradt-szálkás arccal a kapaszkodókba. Ha szerencséje van, talál egy helyet, ahova befészkelheti magát és olvashat. Legtöbbször kénytelen bezsúfolódni a meleget felpöffentő kabátok közé. A hajnal szörnyei köhögnek, ásítognak, és valaki szájából mindig emelődik a bűz terjed szét, megtöltve a szűkös teret.

Átszeli a sötétben fodrozódó Dunát, aminek vizén szikráznak a rakpartok lámpái és a vár aranygömbjei. Budán át kell szállnia villamosra. Még sötét van, amikor megérkezik. A megállótól a raktárig elszív egy cigarettát.

Az öltözőben állott lábszag. Lekezel a kollégákkal, aztán átöltözik munkásruhájába, és belebújik a fémbetétes cipőbe, ami véresre töri büdösre izzadó lábát.

Odanyomja csipogóját a beléptető érzékelőhöz, és elindul befelé.

Az automatából kávé vesz, és beül az étkezőbe. Bele-beleszól a beszélgetésbe, közben megeszik egy zsemlet a kávéhoz. Hét óra előtt felkászálódna, és szét-szóródna a raktárban.

Hátraballag az ablaktalan, hideg részlegbe, ahol aztán egész nap dolgozik. A vendéglátóiparban használatos fémkocsikon tolják oda hozzá a könyvkupacokat, amiket aztán kartondobozokba csomagol. Az asztal a derekáig ér, kényelmetlen pózba kell meghajtania magát. Délre már minden porcikája fáj, egyik lábáról a másikra áll, hogy pihentesse őket. Mint a sivatagi gyíkok, hogy hűtsék végtagjaikat.

Csoportjának kilenckor van tíz perc szünete, akkor kimegy rágyújtani a raktár elé a többiekkel. Aztán visszakullog a csomagolóasztalig, és délután egy óráig csomagol. A kész csomagokat egy hatalmas tárolókocsiba gyűjti.

Egykor fél óra ebédszünet. Bemegy az étkezőbe, megmelegíti a mikróban az ételt. Némán eszik. Hallgatja kollégái szitkozódását és panaszkodását. Elmossa ételhordó dobozát, visszateszi a nejlonzacskóba, fel a polcra.

Fél kettőtől hétig újra csomagol. Keveset beszél, de ha kérdezik, válaszol. Keveset kérdezik. Még új itt. A raktárban.

Hét órakor befejezik a munkát. A kijáratnál sorba kell állni, hogy az érzékelőhöz érintse a csipogót, majd az őr átvizsgálja, nem lopott-e. Az öltözőben tömeg van, láb- és izzadságszag. A munkások émelyítő dezodorral fújják be búzló hónaljukat. Valaki mindig viszi a szót. Sietve átöltözik, zoknit vált, közben megcsapja orrát saját lábának poshadt szaga.

Kilépve rágyújt. Már besötétedett. Egyedül megy a megállóba. Hazafelé állnia kell a járműveken. Fáradt, nehezen viseli. Ha mégis le tud ülni, elbóbiskol.

Mikor hazaér, levetkőzik, és azonnal kezet mos. A felesége megkérdi, milyen napja volt. A szokásos, feleli. Aztán oldalt lefekszik a szőnyegre, hogy játsszon gyerekeivel, de közben elalszik.

Felriad. Elaludtál, mondja szánakozva felesége. Igen, elaludtam, válaszolja. Nehezen feltápáskodik, bemegy a fürdőszobába, mosakszik, megmossa a fogát, aztán lefekszik. Gyereke még visong, de ő már csak távolról hallja a görgő szóttagokat, lassan elnyeli a tompa, kegyetlen álmot, hogy aztán hajnalban rémülten riadjon fel az ébresztő vinnyogására, és elindulhasson a rettenetes raktárba.